

Raamatu matused Tartus

Tartu juudi rahvaluules

Elijahu Magin, TÜ

E. Levenberg. Simches-Toorast. ERA, Juudi 2, 211-13 (1). 1931.

"סידכאס = טוירד"

צא ואלט "סידכאס - טוירד" פֿאַר אַלס צום 23-טן טאג פֿון וואָס
 טוירד (אין אַלע סאָל סטעמער, און פֿאַר אַלע אַס). אַס אַס
 צא וואָס טאָג פֿון יאָר סוף. (כּוֹסוֹס פֿון וואָס ^{סידכאס טוירד} 2 טאָג
 צום 23-טן טאָג). "סידכאס - טוירד" הייסט פֿון וואָס טוירד.
 בי "פֿון וואָס טוירד" הייסט פֿון וואָס טוירד.
 אַלע אַס וואָס טוירד אַלע אַס טוירד. אַלע אַס טוירד
 פֿון אַלע אַס טוירד אַלע אַס טוירד.
 צום 23-טן טאָג אַלע אַס טוירד אַלע אַס טוירד.

1. „Pyhade raamatute“ (p'220 r'f'22)
 lehed, mis on kukkunud välja raama-
 tust, nimetatakse „vaelsiks“ (vaelsiks)
 Synagogis korjab šames need hoolga
 kokku ja hoiab need alal yherkoss.

Tartu, 22. V 1931.

Matused surnuta.

Uue juudi kalmistu õnnistamine.

Pühapäeva hommitul õnnistati suure rahvahulga olnud uus juudi kalmistu Jaama tänaval. Juba kell 10 hommitul kogunesid kohalikud juudid juudi palmemaja juurde, kust liikuma hakkas omaparane leinarong — ilma surnuta ja leinajaleta uue juudi kalmistu suunas.

Õgiwanade juudi kommitee järele nimelt austavad juudid on na p'bleid ja palmeraamatuid niivõrd, et neid ei jäeta niijama medetema ega põletata ära, vaid koratalle hooljalt totku ja maetalle maha. Üks sõarante juudi pühakirjade matus toimuski uuele kalmistule selle õnnistamise puhul. Juudi kogudus Tartus oli järeseid mähateeninnud pühakirja raamatuid piduliku matuse jaoks kogunud juba 20 aastat.

Kell 10 märkus „leinarong“ juudi palmemajast, liikudes läbi linna Sõn-

ningi platsile, kust omahuntega ehk sõideti kalmistule. Kalmista õnnistamisetalituse arwas Tartu juudi koguduse esimees cand. pharm. S. Betshoff, waimuliku talituse pidas kohaliku koguduse tantor Neomersti, selle tõele tänega esines Tartu juudi rabbi Mosewitski.

Beate kalmistu õnnistamist märti pühakirja raamatud ja ipotides maha, mille järele istutati puud kalmistule. Sellega lõppes ametlik talmisu õnnistamise talitus.

Krunt kalmistu jaoks osteti 1000 krooni eest, maastamata sellele, et Tartu linnamajandus selle ka tasuta olemas andnud. Kalmistul olemad ehitised wiidi arhitekt Witteuse ja Johanlani juhatusel läbi ja need lastid maksima umbes 1½ miljoni senti.

Raamatute matmisest juutidel

Pühi heebreakeelseid raamatuid ei tohi rebida ega põletada, waid peab matma pühitsetud maamulda.

Sarlus oli wiimane matmine umbes 50 a. eest.

Raamatute matuserong.

Juudi usufomme nõuab, et jumalasõna raamatuid — piiblit (Wana Testament), palweraamatuid, waimulikke laulusaamatuid, luah'e (13 kunga juudi usu kalender) j. m., ei tohi wananemisel ükskõik kuhu ära wiskata, ei tohi neist lehti wälja rebida ega ka neid põletada, waid wanad raamatud wiskakse sünagoggi, kus nad hoitakse hoolega alal ja mactakse teatawa ajawahemiku jä-

wõõrauslike waldusse. Meie maal on neid tarwitujel õige wähe.

S h a i n e on rituaalne linafe, millega piserdatakse wett mõningail pühakitel talitustel. Ta on walmistatud enamasti Palestiinamaa palmiokstest, harvem ka meie kodumaa pajudest wõi mõnest muust puust.

M e z u z e on amulett, mida peaaegu iga juudi perelond kinnitab uksepiidale ja prundutab teda igakord kodust wälja min-

153

א פה צדק אלן וואס קריסטוס

לעבן אין א לאנדען פאר א פילן געזעסן אלן א תאן
מאכט - יאגאדק. אלן געזעסן אים אלן אלן
אלס וואס א קריסטוס איז אדאפגעשליגן אפן פיהל
פ' קינסט פאקן אלע (געזעסן) געקאכט
~~אדער פאר שטאק אלן א פאקן~~

זייער געקענט פאר דיין אלן אדאפ איז פאק
א מאלע געאלאדן געזעסן אלן א פאק
אדאפגעשליגן אפן פיהל.

Bluma Freisus, Stud. Jur. 1928,

1935. EAA.2100.1.2022

מעשה ישו בן פנדירא
 שם דאעיס ירנב
 מעשה ישו הנצרי שהיה על פנים מענת שידע לדבר—
 בשפתיו והיה בעל מרחמות וערמות ומחזיק
 במחלוקת ועושה לו שם בנבילות הפה ומדבר בנביאיו—

cm 16,5 × 10,5; fol. 5r–25v; *Ma'aseh Yeshu ben Pandera*; Yemenite semi-cursive; paragraph headings are written in capital characters; catchwords on versos; 19th century [Late Yemenite A].

The manuscript (109 fol.) also contains חיי אברהם by Raphael Kalpon, *midrashim*, poems in Arabic, and *ma'asiyot*.

Stud. phil. Iridor Serim: üleskirjutaja Haja Damesik 11 a.v. kuulnud emma suust
mineral suust. [üleskirjutaja on 14. algk. juudi õpilane]. IV kl.

41. Kõrgeeni mata ümberkujutatud.

IV kl

אברהם פרידמאן
ה'תשנ"ח
בית המדרש
הרבני
ירושלים

Toldot Ješu jidišikeelne tõlk (1897)

ישו הנוצרי

—אָדער—

יוסף פאנדר

Vaespilaps Tartu

juudi ühingust

Juudi surnuvanker
2. sept. 1941.
Tartu, Turu 57.
ERM Fk 965:1